

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra filosofie a religionistiky

Bakalářská práce

Židovská náboženská obec Koloděje nad Lužnicí

Vedoucí práce: PhDr. Jan Samohýl Th.D.

Autor: Kateřina Vrbová

Studijní obor: Humanistika

Ročník: 3

Forma studia: Prezenční

2014

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na obhajobu plagiátů.

Dne 15. 3. 2014

Podpis

Poděkování:

Děkuji vedoucímu práce PhDr. Jan Samohýl Th.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce, Bc. Lucii Streitové a Viktorovi Váňovi, za jejich pomoc při kompletaci práce.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Bechyně.....	7
2.1	Historie a židovské osídlení obce Bechyně.....	7
2.2	Židovská čtvrť.....	8
2.3	Židovští občané Bechyně.....	9
2.3.1	Rodina Kohnova.....	9
2.3.2	Madam Poppée.....	10
2.3.3	Rabíni.....	10
2.4	Židovské památky.....	12
2.4.1	Synagoga v Bechyni.....	12
2.4.2	Židovský hřbitov v Bechyni.....	13
3	Koloděje nad Lužnicí.....	14
3.1	Historie před založením obce.....	14
3.2	Průběh vzniku jména obce.....	14
3.3	Židovské obec Koloděje nad Lužnicí.....	14
3.4	Židovská čtvrť.....	16
3.5	Židovští občané Koloděj nad Lužnicí.....	18
3.5.1	Rodina Radokova.....	18
3.5.2	Alfréd Radok.....	19
3.5.3	Emil Radok.....	20
3.5.4	Rabín Jakob Mahler.....	21
3.5.5	Rabíni.....	21
3.6	Funkce a řemesla židovských občanů.....	21
3.7	Svátky a tradice.....	23
3.8	Židovské památky.....	24
3.8.1	Synagoga v Kolodějích nad Lužnicí.....	24
3.8.2	Židovský hřbitov v Kolodějích.....	25

3.9	Zajímavosti.....	27
3.9.1	Radokova vila.....	27
3.9.2	Židova strouha.....	27
4	Šoa.....	29
4.1	Oběti z Bechyně.....	30
4.2	Vzpomínka kronikáře Josefa Buriana:	32
4.3	Židé, kteří se zachránili.....	34
4.4	Pozůstalí.....	34
4.5	Konec Bechyňských Židů	34
4.6	Oběti Koloděje nad Lužnicí	35
5	Závěr	36
6	Seznam použitých zdrojů literatury	38

1 Úvod

Ve své bakalářské práci se budu snažit zmapovat život Židů v obcích Koloděje nad Lužnicí a Bechyně a to od dob osídlení těchto lokalit až do doby 2. světové války, kdy byla naprostá většina židovského obyvatelstva násilně odvedena do židovského ghetta v Terezíně a následně přesunuta do vyhlazovacího tábora v Osvětimi. Zaměřím se při tom na konkrétní události ve zmíněných obcích a budu vycházet především z knih a listinných materiálů.

Začnu městem Bechyní a budu pokračovat obcí Koloděje nad Lužnicí. V obou těchto případech se napřed zaměřím na historii samotné obce od jejího prvního osídlení až po dobu vzniku města. Zmapuji životy Židů v těchto obcích v souvislosti s příslušnou dobou, která byla z hlediska podmínek života židovské komunity určujícím faktorem. Pokusím se na základě dostupných údajů odhadnout počet obyvatel, žijících na těchto územích v různých dobách, v souvislosti s dějinnými událostmi. Zaměřím se také na jejich připomínku v obcích a to zejména na synagogy a židovské hřbitovy. Pokusím se co nejpřesněji určit místo, kde byly postaveny, a připomenu jejich historii. To vše, jak v případě, kdy tyto památky stále existují, tak i tehdy, když už neexistují a údaje o nich lze zjistit pouze z historických pramenů. Také se konkrétně zaměřím na jednotlivé židovské rodiny, které žily v těchto obcích a na jejich osudy, s důrazem na období 2. světové války v polovině 20. století. Poslední část věnuji obecně problematice *holocaustu* (autorem tohoto termínu, který vznikl až po válce, je spisovatel Elie Wiesel, nositel Nobelovy ceny míru). V této souvislosti by mišlím bylo vhodné uvést, že Židé dávají přednost biblickému *šoa* (hebrejsky záhuba, zničení, zmar), jakožto termínu pro vyhlazování Židů ze strany nacistického Německa.

Židé se na území Čech začali objevovat – jak dokazují některé dokumenty a stavební památky, které zde po sobě zanechali – už počátkem 9. století. V raném středověku bylo postavení Židů závislé na moci panovníka, který jim uděloval souhlas k osídlení za určitý poplatek. Židé se zde živilí především obchodem, který samozřejmě přispíval k rozvoji a bohatství celé země. Tato jejich činnost přinášela panovníkovi určité finanční prostředky a díky tomu byli Židé považováni za svobodné občany.

Kanoické právo ze 13. století značně ovlivnilo život Židů. Byli omezeni ve své činnosti, kterou mohli využívat pouze pro potřeby své a židovské obce. Jediná činnost, která zůstala výhradně v kompetenci Židů, byl obchod s penězi. Důvodem bylo, že tato činnost byla křesťanům zakázána. Privilegia Přemysla Otakara II. určovala právní postavení Židů na našem území a definovala podřízenost Židů vůči panovníkovi. Pokud Židé odváděli králi určité finanční obnosy, byla jim poskytnuta jeho ochrana. Toto privilegium se stalo základní normou pro postavení Židů na našem území. V 16. a 17. století byli Židé z Čech vypovězeni. Toto nařízení bylo po určité době zrušeno a ti Židé, kteří dosud neodešli, se začali usazovat na venkově, kde organizovali židovskou obec, která měla dvě hlavní složky – administrativní a duchovní. 17. století přineslo Židům nejistotu v sociální a hospodářské sféře. V 18. století byla vydána protižidovská nařízení, která Židům nařizovala, aby se odsunuli do židovských čtvrtí neboli ghett. Za vlády Marie Terezie jim byl opět nařízen odchod, což bylo ale posléze zrušeno. Období vlády krále Josefa II. přineslo Židům lepší časy. Byl vydán tzv. toleranční patent (1781), který Židům povoloval různé činnosti, například obchod a školství. Až do 2. světové války bylo soužití Židů s minoritní společností v období před 2. světovou válkou většinou bezproblémové.

Ve své práci budu především pracovat s texty metodikou jejich kompilací. Budu vycházet zejména z knihy Josefa Buriana „*Tři doby břehů Lužnice*“, která podrobně popisuje život Židů žijících v Kolodějích nad Lužnicí. Dále budu čerpat z knihy „*Židovské památky Čech*“ od Blanky Rozkošné a Pavla Jakubce. Obecním úřadem v Bechyni mi byly zapůjčeny knihy „*Židé na Bechyňsku aneb průvodce stálou expozicí v bechyňské synagoze*“ od Blanky Rozkošné, která popisuje židovské obce v okolí Bechyně a Kronika města Bechyně z let 1934–1942 od Josefa Buriana, která dokonale zachycuje dějiny obce Bechyně a životy tamních Židů. Dále budu využívat knih „*Židovská teologie a holocaust*“ od Alžběty Turkové, „*Rasismus, antisemitismus, holocaust*“ od Miroslava Kryla. Také budu vycházet z dostupných internetových publikací o Židech v Čechách a z Městského zpravodaje města Bechyně.

2 Bechyně

2.1 Historie a židovské osídlení obce Bechyně

Bechyně (německy Bechin nebo Beching) je město, ležící v Jihočeském kraji, asi 19 kilometrů od Tábora. Původní osídlení lze datovat pravděpodobně již do doby bronzové. V té době byly na místě dnešní Bechyně pouze lesy, louky a skály, mezi kterými protékala řeka Lužnice a malá říčka Smutná. Na soutoku těchto řek vzniklo původní osídlení. To časem zaniklo a vznikala osídlení nová, ale samotné město Bechyně bylo založeno až mnohem později. Než se však tak stalo, bylo zde v 9. století vybudováno slovanské hradiště (na několika místech se o něm zmiňuje Kosmova kronika). Důkazy o těchto osídleních byly nalezeny ve vykopávkách na Masarykovo náměstí. V roce 2011 zde archeologické nálezy prokázaly existenci keltského osídlení z 1. století před naším letopočtem.¹

V roce 1268 Přemysl Otakar II. koupil Bechyni. Nekoupil však město, tak jak ho známe dnes (statut města byl Bechyni přiznán až Janem Lucemburským), ale horu, které dnes Bechyně stojí. Ze strategických důvodů nechal na nejvyšší místo hory postavit hrad. Jan Lucemburský poté nechal osadu Bechyně změnit v město v roce 1323 (a je tak považován za jeho zakladatele) Panovník zároveň nechal opevnit bechyňské předhradí. Jan Lucemburský se ale ve svém novém městě neusadil a toto putovalo z ruky do ruky. O vládu nad tímto městem se tak střídalo mnoho šlechtických rodů: Bechyňští, Šternberkové, páni z Kunštátu, Bechyňští z Lažan, Rožmberkové, Švamberkové a Paarové.²

Město Bechyně bylo na místě stejnojmenné osady založeno v roce 1323. O židovském osídlení obce se dochovala zmínka v dokumentech už z počátku 16. století. V průběhu let počet židovských obyvatel stoupal, když přicházeli další Židé, až byla ve městě v 17. století uznána židovská obec.³

---

¹ Srov. KRAJÍČ, R. a kol. *Bechyně: Historické město nad Lužnicí*. 1. vyd. Bechyně: Městský úřad v Bechyni, 2000. s. ISBN 80-238-5575-1.

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

Podle daňového soupisu z roku 1570 v Bechyni žilo 5 židovských rodin. V roce 1620 byly zaznamenány 3 židovské domy, ve kterých bydleli mladí Židé. V 17. století už bylo doloženo 7 Židů žijících v Bechyni, byli to Abraham Jakub, David Izák, Izák Abraham, Jakub Lebl, Zachariáš Šimon a Jakub Hiršl.⁴

V 18. a 19. století zde bylo zaznamenáno kolem 15 židovských rodin. V roce 1890 zde žilo 89 Židů a v roce 1930 počet židovských obyvatel klesl na 32 osob. Po 2. světové válce nebyla židovská obec už znovuobnovena.⁵

O osídlení Židů v Bechyni psal Arnošt Chlebodár ve svém díle „Popis okresu bechyňského“ z roku 1928: „Kdy Židé počali se usazovati v Bechyni, nebylo mi lze bezpečně zjistit, ale lze soudit, že tomu bylo hodně záhy. Bohatý a velkolepý život na bechyňském župním hradě lákal jistě mnoho lidí potulných, kšeftovních a ti byli vždy rádi viděni, došli podpory hradu a dostávalo se jim povolení hradních pánů usazovat se ve městě. Mělit' z nich páni zisk. Židé platili různé daně a dávky, ale hlavním platem byl ochranný poplatek 6fl. stříbra ročně z každé rodiny... V knihách městských nalézáme o nich zprávy v zápisech o koupi domů a to z roku 1636.“ (web Cestomila, 2014)

V roce 1715 bylo nařízeno, aby se sepsal seznam všech žijících Židů v Bechyni. Chlebodár uvedl 81 Židů ve 14 rodinách.⁶

2.2 Židovská čtvrť

Židovská ulice, dnes Široká ulice, se stala ústředním místem pro život Židů. Židovské obyvatelstvo zde žilo od roku 1717, Židé bydleli v šesti sousedních domech v Židovské ulici kolem místní synagogy.

---

⁴ Srov. ROZKOŠNÁ, Blanka. *Židé na Bechyňsku aneb průvodce stálou expozicí v bechyňské synagoze*. 1. vyd. Praha, 2013. ISBN neuvedeno.

⁵ Srov. FIEDLER, J. *Židovské památky v Čechách a na Moravě*. 1. vyd. Praha: Sefer, 1992. ISBN 80-900895-1-8.

⁶ Srov. NEJEDLÝ, P. Cestomila: Portál o cestování. *Židova strouha aneb za Židy do nedalekého kaňonu*. [online]. [cit. 2014-02-07]. Dostupné z: <http://www.cestomila.cz/clanek/317-zidova-strouha-aneb-za-zidy-do-kanonu-nedaleko-bechyne>.

Z původního židovského ghetta se mnoho nezachovalo. Židovské domy prošly rekonstrukcí v 19. století a budova synagogy už neslouží původnímu účelu, ale byla přeměněna v židovské muzeum, jež je nyní často vyhledáváno turisty a dalšími zájemci.

2.3 Židovští občané Bechyně

2.3.1 Rodina Kohnova

Robert Kohn byl ještě před válkou vlastníkem velmi rozsáhlých pozemků a luk v Bechyni. Jeho příběh začíná v 80. letech 19. století, kdy přišel do Bechyně, s prázdnou kapsou. Měl pouze ranec na zádech a v něm celý jeho majetek, se kterým obchodoval po vesnicích. Obchodoval tím způsobem, že své věci vyměňoval za jiné, cennější. Obchody mu šly velmi dobře a zanedlouho vlastnil přízemní domek s obchodem, který přenechal svému synovi Emanuelovi. Emanuel převzal řemeslo a obchod po svém otci a rozšířil ho o nejrůznější zboží, především o kořalku. Obchodování měl zřejmě v krvi po svém otci a zanedlouho se stal velkoobchodníkem a lichvářem. Půjčoval peníze sedlákům s obrovským úrokem a to mu přinášelo vysoký zisk. Také poskytoval zálohy na sklizeň a podepisoval směnky tzv. in bianco. To jsou směnky, které neměly vyplněné všechny náležitosti, tudíž je Emanuel mohl nárokovat, kdy chtěl. To prováděl především v době, kdy na tom sedláci nebyli zrovna finančně nejlépe a Emanuel nekompromisně zabíral nejen jejich pozemky a úrodu, ale také jejich domy a stodoly. Emanuel Kohn se stal nejzámožnějším občanem a zároveň i největším poplatníkem obecních přírážek. Není tedy divu, že v obci nebyl příliš oblíben. Stal se finančním referentem a virilistou, čímž zastavil pokrok. Díky těmto faktorům, se posunula výstavba židovské školy o 20 let. Jeho blaho, založené především na neštěstí druhých však netrvalo dlouho. Finančně byl zajištěn až do své smrti a mohl zajistit i celou svou rodinu, ale jeho neštěstí, spočívalo v tragické ztrátě člena jeho rodiny. Jeho nejstarší syn Rudolf zemřel v době 1. světové války, kdy mu výbuch v muniční továrně Blumau, vypálil obě oči a poté sám spáchal sebevraždu, kdy se střelil do hlavy. Kohnův druhý syn Robert byl vyhnán z Čech do Palestiny ještě před válkou. Ostatní rodinní příslušníci skončili v koncentračních táborech.⁷

---

⁷ Srov. BURIAN, J. *Kronika Bechyně: Kapitola o Židech*. Bechyně, 1948. Nepublikovaný rukopis. ISBN neuvedeno.

2.3.2 Madam Poppée

„Kluci, honem, pojd'te se podívat, čarodějnice se jde koupat!“ Stará dáma ve starodávném koupacím úboru vchází vždy jen do dětského bazénku. Její oči nás tajuplně pozorují a naše rozpustilá zvědavost je zmrazena. O jakou to zajímavou osobnost šlo? Vždy v černém, dlouhém šatě...“ (web Bechyně: Oficiální stránky města, 2014)

Rudolfa Poperová (rozená Epsteinová), alias Dolfina Poppée pocházela z Nových Dvorů u Tábora. Většinu svého života však prožila v Bechyni v Široké ulici. Byla vdaná sotva jeden den, druhý den po svatbě se s manželem neznámo proč, rozešla. Dolfina byla známá ve spoustě evropských zemích jako grafolog. Pracovala jako soudní znalkyně písma a ve vysokých kruzích byla proslavenou věštkyní. Vydala knihu „Grafologie“. Plynně mluvila osmi jazyky. Byla velmi svéhlavá a stála si za svými názory a rozhodnutími i proti nesouhlasu své rodiny.⁸

Dolfina dokázala odhadnout člověka pouze podle jeho zevnějšku. Pozorovala lidi a na základě jejich chůze, pohybu rukou, vlasů, vousů a jiných věcí odhadovala jejich povahu. Díky tomuto umění byla vyhledávanou osobností, u které mnohdy hledali lidé i z dalekých krajů radu pro jejich trápení. Karel Juda o Dolfině řekl:

„K Dolfině chodilo na poradu množství osob v Praze, Táboře, o prázdninách v Bechyni. Jezdili za ní z daleka. Podivili byste se možná i vy, sami Bechyňané, jací moudří, vážní. Vysoce postavení mužové k ní tajně vcházivali, aby jim „prorokovala“, když se strojili k nějakému rozhodnutí nebo činu. Mužové velmi staří i docela mladí. Ale ovšem stále a všude většina žen. Ženy jsou vždycky zvědavější, vždycky je láká tajemnost, mají raději tušení než jistotu, prostorově se omezují na malý kruh zájmů, ale časově jim přítomnost nestačuje, chtějí proniknout věci příští. Zvláště ženy svobodné, kterých je tolik a k nim mužů tak málo.“(web Bechyně: Oficiální stránky města, 2014).

2.3.3 Rabíni

Od roku 1613 zde vykonávali náboženskou činnost bechyňští rabíni Chaim, Joachim Hezky, M. Kopperl z Tábora, Adolf Urbach, Samuel Sametz. Od roku 1906

---

⁸ Srov. BURIAN, J. *Kronika Bechyně: Kapitola o Židech*. Bechyně, 1948. Nepublikovaný rukopis. ISBN neuvedeno.

byli k zastávání této funkce povoláni rabíni z Tábora a Milevska. V roce 1940 byl rabín Otta Presser z Tábora povolán jako rabín pro náboženské obce v Bechyni, Milevsku, Černovicích, Kamenici nad Lipou, Mladé Vožiči, Prčicích, Sedlčanech, Soběslavi, Voticích a Táboře.⁹

---

⁹ Srov. ROZKOŠNÁ, B. *Židé na Bechyňsku aneb průvodce stálou expozicí v bechyňské synagoze*. 1. vyd. Praha, 2013. ISBN neuvedeno.

2.4 Židovské památky

2.4.1 Synagoga v Bechyni

Synagogy vznikali v židovských obcích za účelem shromáždění Židů, pro veřejná jednání obce a rabínského soudu, k vykonávání bohoslužeb a pro účel vyučování náboženského života. Nejstarší synagogy byly dřevěné a na venkově se většinou stavěli až do 19. století, ale bohatší židovské obce už od středověku stavěli zděné synagogy.¹⁰

Židé museli dostat povolení od města k výstavbě synagogy, kdy jim byl prodán soukromý dům, který mohli využívat v jeho podobě nebo si jej přestavět. Za vybudování židovské synagogy byly uděleny zvláštní poplatky městu. Za udělení povolení ke vzniku synagogy byl udělen poplatek ve výši 1000 zlatých a poté roční poplatky v hodnotě 100 zlatých. Pokud ale Židé neměli veřejnou synagogu, kde by se mohli scházet, byla možnost zřídit si rodinnou modlitebnu ve svém domě, za kterou se platilo 50 zlatých ročně.¹¹

Židé v Bechyni si v Židovské ulici koupili obecní domek v Široké ulici, a tento dům posléze přestavěli na synagogu. O výstavbě synagogy existuje úřední zápis: „De 16. října 1784 předvolána do domu radního obec židovská v příčině dluhu 150 fl. od Jana Brázdy, šenkěře v Hutích, na vystavení jejich synagogy vydlužených, by takové peníze složili. V případě opačny obec židovská takové peníze vstavu složití není, vyžádala sobě do příštího pondělí, totiž 28. Juli, že se svým Creditorem v té věci umluví a ten den s vyhotovenou věcí před ouřaddostaví.“ (web Kulturně turistický informační server Bechyňska, 2014).

Tento zápis se však rozchází se zápisem, který se nachází v kronice Bechyně, kde je psáno, že Židé měli svou modlitebnu a židovskou školu v domě číslo IV. A

---

¹⁰ Srov. ROZKOŠNÁ, B.; JAKUBEC, P. *Židovské památky Čech: Historie a památky židovského osídlení Čech*. 1. vyd. Brno: Era, 2004. ISBN 80-86517-64-0.

¹¹ Srov. Kulturně turistický informační server Bechyňska: *Synagoga*. [online]. [cit. 2014-02-07]. Dostupné z: <http://www.bechynsko.cz/pametihodnosti/zidovska-synagoga/>.

synagogu si vystavěli až v roce 1872. Jiný zdroj uvádí, že židovská synagoga byla vystavěna v letech 1827 až 1828.¹²

Bechyňská synagoga byla postavena prostě, s průčelím novorománského stylu. Byla vedena jako majetek obce Bechyně a v roce 1882 byla připsána do majetku obce židovské. V roce 1898 byly ze synagogy odstraněny veškeré německé nápisy a následně byly nahrazeny nápisy českými. Bohoslužby se ve zdejší synagoze prováděly až do 2. světové války. Po válce se její činnost znovu neobnovila a synagoga byla městem využita jako hasičské muzeum, kde byl stále viditelný symbol Davidovy hvězdy. Tento symbol ze stavby na čas zmizel a v roce 1995, byl na průčelí stavby opět vložen, kdy ji osobně odhalil izraelský velvyslanec Moš Jerag. Na to, že by měl být tento symbol opět vrácen do Bechyně, upozornil izraelský klavírista Boaz Šaron, který celou akci sponzoroval. Tento symbol je vzpomínkou na dobu, kdy zde žili Židé.¹³

Z původní synagogy se zachovala pouze okna, dřevěné schodiště na kůr a dlážděná podlaha, na kterém jsou dodnes viditelné pořadová čísla pro zde stojící. V 90. letech se zde prováděly práce, při kterých měla být odhalena jakákoliv výzdoba, ale pouze zjištěno, že zdi byly vymalovány modře.¹⁴

2.4.2 Židovský hřbitov v Bechyni

Židovský hřbitov v Bechyni byl založen před rokem 1636 v Michalské ulici u městského příkopu. Hřbitov je postaven v renesančním a barokním stylu. První čitelný náhrobek pochází z roku 1687. Na hřbitově se dochovalo přibližně 250 náhrobků. Poslední, kdo zde byli pohřbeni, byl Kamil Fisher, který zemřel v roce 1941 a Teresie Popperová, která zemřela v roce 1942. Hřbitov byl několikrát opravován.¹⁵

---

¹² Srov. Kulturně turistický informační server Bechyňska: *Synagoga*. [online]. [cit. 2014-02-07]. Dostupné z: <http://www.bechynsko.cz/pametihodnosti/zidovska-synagoga/>.

¹³ Srov. Kulturně turistický informační server Bechyňska: *Synagoga*. [online]. [cit. 2014-02-07]. Dostupné z: <http://www.bechynsko.cz/pametihodnosti/zidovska-synagoga/>.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Srov. ROZKOŠNÁ, B. *Židé na Bechyňsku aneb průvodce stálou expozicí v bechyňské synagoze*. 1. vyd. Praha, 2013. ISBN neuvedeno.

3 Koloděje nad Lužnicí

3.1 Historie před založením obce

Historické spisy dokazují, že místo, kde dnes leží obec, bylo osídleno už v době kamenné. Lidská osídlení těchto míst byla zaznamenána v době 1500 před Kristem, důkazy o této existenci jsou dodnes uchovány v Bechyňském muzeu.

Za vlády krále Vladislava II. kolem roku 1500 měla obec první viditelné důkazy o životě. Kde nyní leží obec, tam byl v té době pouze přívoz a krčma, které patřili panství Březnickému. Samotná obec vznikla až kolem roku 1570 a dostala jméno Kaladý.¹⁶

3.2 Průběh vzniku jména obce

Jméno Koloděje nad Lužnicí nepatřilo obci odjakživa. Vlivem různých nářečí pozdějších obyvatel se toto jméno proměňovalo, ale příchodem izraelského náboženství se jméno Kaladý upevnilo. Přesto však lidé používali různá jména pro obec a tyto rozdíly jsou dochovány, z různých dob, i v matrikách děkanského úřadu v Týně nad Vltavou.¹⁷ „Například v roce 1651 Kaladey, v roce 1655 Kaladý, v roce 1670 Kalladý, v roce 1678 Kaladi a Kalladye a zcela jinak v roce 1713 Kalladieg. Název Koloděje dostala obec ve druhé polovině 19. století.“(Burian, 1922, str. 24.)

Jméno Koloděje získala obec nejspíše podle koloděje neboli toho, kdo vyrábí kola, jinak řečeno kolař. Kdyby se obec jmenovala podle tohoto, znamenalo by to, že v obci žili kolaři. Nebo toto jméno získala obec podle Kohlsdorfů, kteří koupili místní tvrz. Jsou to však pouze spekulace, které nebyli nikdy potvrzeny.¹⁸

3.3 Židovské obec Koloděje nad Lužnicí

Koloděje nad Lužnicí nebo spíše obec Kaladei, jak byla dříve nazývána, se datuje do roku 1295. Obec se nachází v Jižních Čechách, v okrese Českých Budějovic. Dnes je tato obec připisována jako část obce Týna nad Vltavou, vzdáleného asi 3 km.

---

¹⁶ Srov. BURIAN, J. *Tři doby břehů Lužnice: Z dějin obce Koloděj nad Lužnicí a obcí okolních*. 1922. ISBN neuvedeno.

¹⁷ Tamtéž

¹⁸ Srov. ŠMÍD, Z. *Lužnice: Putování řekou*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2008. ISBN 978-80-7185-933-8.

V této obci je evidováno přibližně 263 adres a trvale zde žije 161 obyvatel. Dnes je toto místo spíše využíváno jako zastávka pro lužnické vodáky nebo jako příjemné místo na procházku po krásné krajině, která se rozprostírá kolem řeky Lužnice.¹⁹

Židovské osídlení v obci Koloděje nad Vltavou se datuje od poloviny 17. století, na konci 18. století – 80 rodin, na přelomu 18. a 19. století kolem 600 – 700 Židů, kolem r. 1860 téměř 700 Židů, roku 1908 – 35 Židů.²⁰

Židé se do Koloděj stěhovali hromadně v roce 1681 z důvodu pobouření obyvatel Týna, kde dosud žili. Podle knihy Dějiny Týna, napsaném J. Sakařem, týnští obyvatelé odehnali Židy z města a obvinili je z morové epidemie, která zasáhla město v roce 1680. Tato epidemie však nebyla pouze problémem Týna, ale byla rozšířena po většině území Čech. Židé však byli z města nemilosrdně vyhnáni a jejich domy byly prodány. V té době držel obec Kaladý, neboli Koloděje, Jan Brandenštejn, který Židy do obce přijal, neboť byl neustále v peněžní tísní a Židé mu poskytovali za jeho ochranu slušné peníze. Prodával jim pozemky na výstavbu nových obydlí a po pár letech se židovské obyvatelstvo natolik rozrostlo, že v roce 1695 pro ně postavil modlitebnu.²¹

Židé v Kaladý museli dodržovat přísné zákony. Byli značně omezováni, například v uzavírání sňatků, což vedlo k utajovaným svatbám, které sice byli uzavřené rabínem a před Bohem, ale takové sňatky byli neplatné a navíc trestuhodné.²²

Patent z 16. října roku 1726 nařizoval, aby každý Žid, který je v té době ženatý nebo vdovec, který má rodinu, musí být zaznamenán jako Patres familias. Podle tohoto patentu, se směl oženit pouze prvorozený syn otce rodiny. V případě, že by se chtěli oženit i další synové, museli se odstěhovat do jiné země. Neuposlechnutí tohoto nařízení se tvrdě trestalo buď mrskáním metlou, nebo vypovězením ze země. Ti, kteří

---

¹⁹ Srov. Wikipedia: *Koloděje nad Lužnicí*. [online]. [cit. 2014-02-07]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Kolod%C4%9Bje_nad_Lu%C5%BEnic%C3%AD.

²⁰ Srov. ROZKOŠNÁ, B.; JAKUBEC, P. *Židovské památky Čech: Historie a památky židovského osídlení Čech*. 1. vyd. Brno: ERA, 2004. ISBN 80-86517-64-0.

²¹ Srov. BURIAN, J. *Tři doby břehů Lužnice: Z dějin obce Koloděj nad Lužnicí a obcí okolních*. 1922. ISBN neuvedeno.

²² Tamtéž.

měli svolení se vzít, museli prokázat, že mají jmění nejméně 300 zlatých konvenční mince.²³

Do roku 1787 neměly židovské rodiny žádné příjmení. K zamezení různých nedorozumění bylo patentem z 23. července roku 1787 nařízeno, že každá hlava rodiny musí označit svou rodinu příjmením. Jména mohla být volena libovolně, ale pouze podle předem určeného seznamu jmen, a tato jména nesměla být nikdy měněna. Jména měla být podle nařízení ryze německá, ale našli se i tací odvážlivci, kteří si je počešťovali. Od roku 1788 byla tato jména vnášena v německém jazyce do matriky.²⁴

V 60. letech minulého století vypukla v obci vystěhovalecká horečka, kdy místní Židé začali opouštět své domovy. Prodávali své nemovitosti a rozprchli se do světa. Vylidňování Koloděj mělo za následek, že židovská populace se snížila až na polovinu. „V roce 1857 zde žilo 1327 Židů ve 150-ti domech a po tomto vystěhování už to bylo pouhých 679 židovských obyvatel. Nakonec se zde zachovala pouze rodina Radokova, Späthova a Kohnova.“ (Burian, 1922, str. 45).

3.4 Židovská čtvrť

Domy, které byly majetkem Židů, byly označovány římskými číslicemi. Takových domů bylo obci 85. Židovské rodiny byli velmi početné a v 18. a 19. století jich bylo až o 200 více než křesťanských obyvatel.²⁵

Většina domů v této čtvrti byla soustředěna od 17. století na levém břehu Lužnice v ulicích vedoucích východně od mostu a jižně od mostu podél Lužnice po jejím toku. Na přelomu 18. a 19. století bylo doloženo kolem 70 domů, většina z nich v přestavbách dochována. Na pravém břehu Lužnice byly židovské domy v jedné ulici s oboustrannou zástavbou.²⁶

---

²³ Srov. BURIAN, J. *Tři doby břehů Lužnice: Z dějin obce Koloděj nad Lužnicí a obcí okolních*. 1922. ISBN neuvedeno.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Srov. BURIAN, J. *Tři doby břehů Lužnice: Z dějin obce Koloděj nad Lužnicí a obcí okolních*. 1922. ISBN neuvedeno.

²⁶ Srov. ROZKOŠNÁ, B.; JAKUBEC, P. *Židovské památky Čech: Historie a památky židovského osídlení Čech*. 1. vyd. Brno: ERA, 2004. ISBN 80-86517-64-0.

Židovské domy se v 18. století stavěli bez dvorků a bez humen, v dnešní době stodol. Domy měli jednu větší místnost, která se nazývala magazin. Magazine byly klenuté a bylo v nich ukrýváno veškeré bohatství rodiny. V této místnosti strávil každý otec rodiny většinu svého života.²⁷

K tomu, aby si Židé mohli postavit dům, bylo třeba sepsat zvláštní protokol, který byl v té době podepsán vrchním správcem Kuhlem, justiciárem Frauenfeldem a aktuařem Pařízkem, při kterém byl účasten i kolodějský rychtář. Tento protokol byl vypisován za účelem vložení po pozemkové knihy místního kolodějského soudu. Tyto stavby byly prováděny asi takto:

„Vrchnostenský úřad Kolodějský za života Karla hraběte Vratislava podal Eliášimautnerovi v roce 1807, stavební místo na louce u silnice k Týnu zvané „Palouk“ v délce 8 sáhů, v šíři 7 sáhů dolnorakouských za 120 zlatých.

Mautner zavázal se, že do vrchnostenské pokladnice bude platiti ještě mimo toho ročně 10 zlatých domovní dávkou, která bude splatná ve čtvrtletních splátkách po 2 zl. 30 kr. práce zednické měl najaty Jakub Buneš, přísežný odhadce, neb jak se jim ténkrát po německu říkalo „šecmajstr“ či „kumstferstendigšecmajstr“. Práce zednické i s dodáním stavebních hmot odhadnuty Mautnerovi na 1100 zlatých, práce tesařská na 318 zl. a za dvoje kamna dal Mautner 29 zl.“(Burian, 1922, str. 43)

Přibližně v roce 1800 byla v domě číslo II. zřízena židovská nemocnice vdovou Cecilii Lustigovou. Po její smrti měl dům připadnout nemocnici, ale není známo, jestli se tak stalo. Podle některých zdrojů, dům připadl obci.²⁸

Dům číslo XXXV byl obecní a sloužil k vydržování lidí a almužníků. V roce 1784 tam bydlel obecní strážník a šames, neboli kostelník a další rodiny.²⁹

---

²⁷ Srov. BURIAN, J. *Tři doby břehů Lužnice: Z dějin obce Koloděj nad Lužnicí a obcí okolních*. 1922. ISBN nevedeno.

²⁸ Srov. BURIAN, J. *Tři doby břehů Lužnice: Z dějin obce Koloděj nad Lužnicí a obcí okolních*. 1922. ISBN nevedeno.

²⁹ Tamtéž.

3.5 Židovští občané Koloděj nad Lužnicí

V 50. letech 17. století bylo doloženo, že zde žijí 4 Židé: knihař Hiršl, Jakub Aron, Michl Jud, Michl Punčochář. V roce 1721 zde žilo 35 židovských rodin. V roce 1880 bydlelo v obci 153 Židů, v roce 1890 – 100 Židů, v roce 1900 – 35 Židů, v roce 1910 – 16 Židů, v roce 1921 – 23 Židů a v roce 1930, zde žilo pouhých 9 Židů.

Od roku 1897 patřily pod správu jednotné židovské obce i nedaleké židovské obce. Byly to Albrechtice nad Vltavou, Bečice, Bohonice, Březí u Týna nad Vltavou, Bzí, Dobešice, Doubrava, Doubravka, Hartmanice, Hosty, Chrástřany, Chvalešovice, Knín, Kočín, Koloděje nad Lužnicí, Koloměřice, Křtěnov, Litoradice, Malešice, Pašovice, Pořežany, Štipoklasy, Temelín, Týn nad Vltavou, Všemyslice, Záhoří.³⁰

Kolodějští židé se stali součástí veřejného života. Zakládali spolky a různé organizace a stávali se jejich aktivními členy. Především působili v oblasti obecního zastupitelství. Obecní zastupitelství tvořilo 22 zástupců, z toho 16 jich bylo křesťanských a zbylých 6 míst obsadili Židé. Konkrétně Isak Neumann, Josue Marody, Moritz Nossal, Jáchym Löwy, Moritz Steiner a Samuel Becker. V roce 1868 byla v obci založena pošta, jejímž mistrem se stal Bernard Radok, předek známého Alfréda Radoka.³¹

3.5.1 Rodina Radokova

Rodina Radokova žila v Kolodějích nad Lužnicí už od roku 1684. První, kdo přijal příjmení Radok, byl Habakuk. Nicméně prvním příslušníkem tohoto klanu byl pravděpodobně Herschel, který měl syna Arona, jeho matka je neznámá. Aron, pracoval jako sklenář a vzal si za manželku Judithu, se kterou měl syny Habakuka a Nathana a dcery Marii, Franzl a Ester. Habakuk si vzal za manželku Judithu Apolonii, se kterou měl pravděpodobně pouze jednoho syna Arona. Pokračovatel Radokovy linie byl Aron, který se oženil s Annou, se kterou měl dceru Reginu a syna Davida. Poté se znovu oženil s Annou Ewou, se kterou zplodil dceru Henrietu, a syny Emila Eliase, Else, Bernharda a Jakoba. Jeho třetí ženou se stala Františka, se kterou měl syna Maxe.

---

³⁰ Srov. ROZKOŠNÁ, B. *Židé na Bechyňsku aneb průvodce stálou expozicí v bechyňském muzeu*. 1. vyd. Praha, 2013. ISBN neuvedeno.

³¹ Tamtéž.

Bernard zastával v letech 1893 – 1894 funkci starosty židovské obce, v letech 1910 – 1917 byl zástupcem starosty. Bernard se oženil s Amalií, se kterou měl syny Huga. Hugo zemřel v koncentračním táboře v Lublinu.³²

Jeho druhý syn Viktor, se stal Kolodějským poštmistrem, účetním a pokračovatelem rodu Radoků. Za manželku si vzal Olgu, se kterou měl syny Alfréda a Emila, dva uznávané umělce v divadelním průmyslu. Jako poslední doložený potomek tohoto rodu je David, syn Alfréda. David Radok žil s rodiči ve Švédsku. Přestože nevystudoval žádnou školu s divadelním zaměřením, šel ve stopách svého otce a strýce. Nejdříve pracoval jako kulisák, pomocný osvětlovač a asistent režie. Poté se stal režisérem a jeho první hra se odehrála na Goteborské operní scéně v roce 1980. Dnes je jeho ústředním zájmem opera, ale občas režíruje i činohru a stal se vyhledávaným režisérem. Žije střídavě v Goteborgu a v Praze, kde také režíroval Mozartovu operu Don Giovanni a Kouzelnou flétnu. Získal cenu Alfréda Radoka a cenu divadelních novin.³³

3.5.2 Alfréd Radok

V Kolodějích nad Lužnicí se 17. listopadu roku 1914, narodil Alfréd Radok, a byl obřezán v místní synagoze 3. ledna 1915 Friedrichem Sternem.³⁴ Obchodní akademii vystudoval v nedalekém Písku a poté studoval Filozofickou fakultu Karlovy univerzity v Praze. Své studie byl nucen přerušit kvůli příchodu nacistického Gestapa, kdy uzavírali vysoké školy. Po roce 1938 se začal věnovat divadlu a svou kariéru počal v Divadle E. F. Buriana, kde působil jako asistent režie. V divadle se mu dostalo mnoho uplatnění. V roce 1944 byl deportován do pracovního tábora v Terezíně. Po válce pracoval jako režisér v mnoha českých divadlech.³⁵

---

³² Srov. Geni. [online]. [cit. 2014-03-07]. Dostupné z: <http://www.geni.com/people/Aron-Radok/6000000017546611225>.

³³ Srov. ROZKOŠNÁ, B. *Židé na Bechyňsku aneb průvodce stálou expozicí v bechyňském muzeu*. 1. vyd. Praha, 2013. ISBN neuvedeno.

³⁴ Srov. Wikipedie: Otevřená encyklopedie. *Alfréd Radok*. [online]. 2013 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Alfr%C3%A9d_Radok.

³⁵ Srov. Česko-slovenská filmová databáze. *Alfréd Radok*. [online]. 2001 - 2014 [cit. 2014-02-07]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/tvurce/3266-alfred-radok/>

Podílel se na koncepci a realizaci multimediálního programu „Laterny Magiky“ multimediálního divadla v Praze, které bylo založené na kombinaci jevištního vystoupení živých herců se zvukem a filmovým obrazem.³⁶

„Pro ty, kdo byli příliš mladí, dosud nenarození nebo jim to prostě bylo jedno: Laterna Magika kombinuje divadelní a filmové představení. Nevšední technické nápady umožňují specifický zážitek. Laterna nebyla žádným snobským experimentem, rychle si získala široké publikum, aniž se mu trapně podbízela. Navíc tak dokázala, že vzbudit zájem a nepodbízet se možné je.“ (Šmíd, 2008, str. 333)

Od 50 let byl uznávanou režisérskou osobností a za své umění byl poctěn „Státní cenou“ a titulem „Zasloužilého umělce“ a „Národního umělce“. Tyto tituly mu však byly odebrány. V roce 1976 zemřel ve Vídni na infarkt. Na jeho počest se dnes udílejí divadelní „Ceny Alfréda Radoka“³⁷

Václav Havel řekl o Alfrédovi: „Já jsem do bližšího osobního kontaktu s Městskými divadly pražskými přišel až tehdy, kdy mě přizval ke spolupráci Alfréd Radok. Ačkoliv jsem byl asistentem režie jen u některých jeho inscenací, zval mne na další jako mladšího přítele. Radok se vždycky pokoušel dostat z herců cosi víc, něco, čeho se jim v jiných inscenacích nedostávalo. A byl nesmírně citlivý na to, aby herci dobře dýchali, aby správně frázovali, aby se v jejich projevu neobjevovaly podivné falešné intonace, které jsou jen výsledkem návyku anebo jsou způsobeny tím, že herci neumějí správně dýchat.“ (Valtrová, 2001, str. 100–101).

3.5.3 Emil Radok

Bratr Alfréda Radoka, který se narodil 1819, studoval estetiku a dějiny umění, které také přednášel. Na rozdíl od bratra, jeho to táhlo spíše ke slovu. Pracoval v jednom oboru, ale měl několik profesí, byl scénáristou, filmovým kritikem, teoretikem umění, výtvarníkem a Alfrédovým spolupracovníkem na projektu Laterny Magiky. Po 2. světové válce se věnoval divadelní a filmové kritice a pracoval pro noviny „Práce“. Pracoval jako scénárista pro Barrandov, divadelní dramaturg a redaktor divadelních

³⁶ Srov. Česko-slovenská filmová databáze. *Alfred Radok*. [online]. 2001 - 2014 [cit. 2014-02-07]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/tvurce/3266-alfred-radok/>.

³⁷ Srov. Česko-slovenská filmová databáze: *Alfréd Radok*. [online]. 2001 - 2014 [cit. 2014-02-07]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/tvurce/3266-alfred-radok/>.

novin. Jeho práce sahá i do zahraničí, kde pracoval pro známého Walta Disneyho. Jeho praxe přispěla k rozvoji audiovizuálního umění. Na jeho počest se v Karlových Varech na mezinárodním filmovém festivalu uděluje cena Emila Radoka, která podporuje tvůrčí umělce. Oba bratři byli velkým přínosem v divadelním světě. Emil zemřel v roce 1994 v Kanadě.³⁸

3.5.4 Rabín Jakob Mahler

Za zmínku by stál i neoblíbenější kolodějský rabín Jakob Mahler. Žil v domě číslo 35 v Židovské čtvrti se svou ženou Rachel. Mimo Koloděje, sloužil rabín v celém tábořském a budějovickém kraji v letech 1817 - 1867. Podle hebrejského kalendáře zemřel 29. měsíce Adaru roku 5627 ve věku 73 let. v Kolodějích nad Lužnicí, kde byla také pohřben.³⁹

3.5.5 Rabíni

Po dobu existence židovské obce se zde vystřídalo mnoho rabínů. Někteří z nich byli místní, jiní byli pověřeni jinou židovskou obcí z nedalekého okolí, k vykonávání náboženských záležitostí. Nejslavnější kolodějský rabín byl Jakob Mahler, který je pochován na místním hřbitově. Od 80. let 18. století zde sloužili například, rabín Sekl Natan, Moises Isak Kohn, Abraham Fishman, Abraham Schück, Jakob Mahler, Samuel Kauder, Adam Wunder, Sigmund Beikeles.⁴⁰

3.6 Funkce a řemesla židovských občanů

Nejvýznamnější funkcí pro Židy byl starosta židovské obce, kterých se zde vystřídalo 11. Zástupců starosty bylo celkem 8. Rabínů zde sloužilo 14. 15 představených modlitebny. 12 učitelů náboženství. 11 kantorů. 10 mohelů. 3 matrikáři. 3 předsedové pohřebního bratrstva. 6 šamesů. 4 pokladníci. 1 účetní. 5 lékařů. 4 porodní báby.⁴¹

---

³⁸ Srov. ROZKOŠNÁ, B. *Židé na Bechyňsku aneb průvodce stálou expozicí v bechyňské synagoze*. 1. vyd. Praha, 2013. ISBN neuvedeno.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Tamtéž.

Ti, kteří nesloužili obci, se živili jako obchodník, koželuh, krejčí, řezník, sklenář, pekař, košerák, služebná, obchodník s peřím, obchodník s plátnem, mýtný, zlatník, obchodník s vlnou, čeledín, vetešník, obchodník se střížním zbožím, poslíček nebo byl žebrákem.⁴²

---

⁴² Srov. ROZKOŠNÁ, B. *Židé na Bechyňsku aneb průvodce stálou expozicí v bechyňské synagoze*. 1. vyd. Praha, 2013. ISBN neuvedeno.

3.7 Svátky a tradice

Židovské radovánky se slavili opravdu bujaře. Doba těchto radostných oslav se počítala ne na hodiny, ale na dny, které doprovázeli tradice v podobě jídla, činů a oděvů. Staří i mladí se hojně účastnili těchto tradic a svátků a jejich průvody s vlajkami, doprovázeny orchestrem, procházely celými Kolodějemi. Židovské svatby byly také součástí veselic, kterých se účastnila celá židovská obec po několik dní. Před svatbou bylo zvykem uspořádat zasnoubení v rodinném kruhu, jejichž součástí byly i blahopřející projevy oběma zasnoubeným. Tradicí bylo při tomto shromáždění roztříštit knoflík, který byl zabalený v čistém bílém ubrousku a provolat „Maztov! Mazlov!“ Tato tradice byla symbolem štěstí pro nevěstu a ženicha. Svatby doprovázela hlasitá hudba, která s průvodem procházela ulicemi a hrála dostaveníčka před domy budoucích manželů, kteří svou svatbu teprve očekávali. V předvečer svatby přišly za nevěstou družičky, které se s ní rozloučili. Nevěsta družičky dovedla do místního hostince, kde hosté už bujaře začali slavit při hodovním stolu a ona se vrátila zpět do otcova domu. Ve svůj svatební den byla nevěsta posazena do křesla s poduškou a v slzách se loučila se svým největším bohatstvím, pleteným copem, který jí byl ustřižen. Již vdané ženy nevěstu pak odvedly do synagogy, kdy se měla svatba odehrát, a ženicha doprovázeli muži. „Šolemaleichem“ volali hosté po obřadu.⁴³

---

⁴³ Srov. BURIAN, J. *Tři doby břehů Lužnice: Z dějin obce Koloděj nad Lužnicí a obcí okolních*. 1922. ISBN neuvedeno.

3.8 Židovské památky

3.8.1 Synagoga v Kolodějích nad Lužnicí.

Povolení k výstavbě místní židovské synagogy bylo vydáno v roce 1695 majitelem panství Joachymem Brandsteinem. Synagoga stála na pravém břehu Lužnice, přibližně 1 metr pod úrovní dnešní silnice. Stavba měla 2 popisná čísla a byla postavena v půdorysu. Část byla synagoga patrová a část, která byla postavena na skále, byla přízemní. Přízemí sloužilo v té době jako hostinec, sklad a také jako obytný prostor. První patro sloužilo pro bohoslužby, kde byl také byt a sklad.⁴⁴

Uvnitř synagogy byl umístěn ozdobný oltář, před ním stůl s vyšívaným ubrusem a celá oltář byla ohrazena železnou mřížkou. Židovští muži měli ve středu synagogy umístěny lavice a pro ženy byla určena vysoká galerie se zvláštním vchodem. Zdobená Tóra byla uložena ve svatostánku.⁴⁵

Modlitebnu pro židovské obyvatelstvo v obci nechali postavit rabíni, kantoři a šamesové. První bohoslužba byla pronesena počátkem října roku 1697.⁴⁶

Synagoga v Kolodějích nad Lužnicí se nedochovala. Na počátku 20. století bylo v Čechách přes 300 synagog, ale po druhé světové válce jich zbylo pouhých 170, kdy byly zničeny nacisty, bombardováním nebo byli zbořeny při budování nových komunikací. To byl případ i synagogy v Kolodějích, která byla zbořena v roce 1948.⁴⁷

Z roku 1933 se dochovalo svědectví, že v místní synagoze byli 4 svitky Tóry.⁴⁸

---

⁴⁴ Srov. ROZKOŠNÁ, B. *Židé na Bechyňsku aneb průvodce stálou expozicí v bechyňské synagoze*. 1. vyd. Praha, 2013. ISBN neuvedeno.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Srov. ROZKOŠNÁ, B.; JAKUBEC, P. *Židovské památky Čech: Historie a památky židovského osídlení Čech*. 1. vyd. Brno: ERA, 2004. ISBN 80-86517-64-0.

⁴⁸ Srov. ROZKOŠNÁ, B. *Židé na Bechyňsku aneb průvodce stálou expozicí v bechyňské synagoze*. 1. vyd. Praha, 2013. ISBN neuvedeno.

3.8.2 Židovský hřbitov v Kolodějích

„Na jižním svahu hřbitova stálo tré věkovitých dubů, jichž mocná ramena k nebesům vztýčena, zdála se hlásati lidstvu starou pravdu o nepodmínějící se světa.“ (Burian, 1922, str. 42).

Židovský hřbitov byl postaven na přelomu 17. a 18. století, na kopci na konci vesnice. Plocha tohoto pozemku má 2661 m² a je zde dochováno 270 náhrobků z let 1705 – 1941. Hřbitov je obklopen kamennou zídkou a železnou bránou s Davidovou hvězdou. Náhrobky jsou zdobeny rostlinou ornamentikou. Hřbitov se oproti synagoze do dnešních dnů zachoval, přestože byl po 2. světové válce terčem vandalů.⁴⁹

Původně byl hřbitov menší, ale později se rozšířil do současných rozměrů. Na pomnicích jsou nápisy hebrejské, německé nápisy a dokonce i české. Pomníky jsou kamenné a některé jsou už poznamenané stářím. Jeden pomník je z mramoru, patří rodině Píseckých, kteří si ho nechali přivézt z Itálie.⁵⁰

Na hřbitově je pohřbeno i 11 haličských uprchlíků. Poslední, kdo byl zde pohřben, byl židovský řezník Karel Rubin.⁵¹

Na zdejším hřbitově se nachází i pomník obětem holocaustu a jedna tumba, která byla postavena na počest Jakoba Mahlera, na kterém je v hebrejském písmu napsáno:

„Jakob Mahler, krajský rabín Budějovického a Táborského kraje zemřel 29. Měsíce Adaru roku 5627.

On byl domova milovný, pobožný, jako byli naši předkové. Působil od roku 1817 do 1867 v obci Kaladý a v obvodu Táborském i Budějovickém. Byl znám jako velký učenec a znalec svatého písma, moudrostí vynikal nad všechny učence tohoto věku a byl ctěn jako syn této obce, kde působil. Amen.“Odpočívej v lůně svatých v domě Božím.“(Burian, 1922, str. 41).

---

⁴⁹ Srov. ROZKOŠNÁ, B.; JAKUBEC, P. *Židovské památky Čech: Historie a památky židovského osídlení Čech*. 1. vyd. Brno: ERA, 2004. ISBN 80-86517-64-0.

⁵⁰ Srov. BURIAN, J. *Tři doby břehů Lužnice: Z dějin obce Koloděj nad Lužnicí a obcí okolních*. 1922. ISBN nevedeno.

⁵¹ Srov. ROZKOŠNÁ, B. *Židé na Bechyňsku aneb průvodce stálou expozicí*. 1. vyd. Praha, 2013. ISBN nevedeno.

Úmrtnost byla v židovské obci nezvykle velká. Průměrně ta umíralo až 5 osob měsíčně a v době epidemií, většinou tuberkulózy nebo spalniček, to bylo až 25 osob měsíčně. Zemřelí byli na hřbitov dopravováni černým ozdobným vozem. V roce 1900 byla na hřbitově vybudována márnice.⁵²

---

⁵² Srov. BURIAN, J. *Tři doby břehů Lužnice: Z dějin obce Koloděj nad Lužnicí a obcí okolních*. 1922. ISBN nevedeno.

3.9 Zajímavosti

3.9.1 Radokova vila

Radokova vila, se dochovala s menší rekonstrukcí dodnes. Vila leží na levém břehu Lužnice a její zahrada dosahuje až ke břehům řeky. Dům byl zabaven a následně vrácen v restituci rodině. Rodina Radokových, vyjma synů, je pochována v místním židovském hřbitově. Na počest bratrů Radokových, dvou slavných režisérů, byla na vilu pověšena pamětní deska.⁵³

3.9.2 Židova strouha

Židova strouha leží v údolí potoka, nedaleko Bechyně a je lemována krásnou přírodou s vysokými skalami. Potok pramení u vsi Bzí a vtéká do Lužnice. Okolo Židovy strouhy se proplétají tři pověsti, které nastiňují původ tohoto jména.⁵⁴

Podle kroniky obce Hodonic, se původ jména datuje do 11. století, do období vlády krále Vratislava. Podle této pověsti král Vratislav vyhostil všechny Židy z území Čech, ale v Bechyni se našli odvážlivci, kteří královo nařízení neposlechli. Když Židé z celé země odešli, bechyňští židé se krále nebáli a ve městě zůstali, neboť byli bohatí a svůj majetek opustit nechtěli. Možná by se o nich ani nevědělo, kdyby se ve městě nenašel někdo, kdo na židy žaloval. Král se rozzlobil, že se někdo neopovážil respektovat jeho nařízení a poslal na ně své vojáky. Podle pověsti, však v jeho vojsku byl i Žid, který se rozhodl pronásledovaný židy varovat. Ti neváhali, sbalili si své věci a utekli z města podél řeky a skal doufajíc, že je tam nikdo nenajde. A vyplatilo se, ve strouze je vojáci nehledali nebo dokonce nenašli a nejspíše v domnění, že židé nakonec před nimi uprchli ze země, odtáhli pryč. Židé pobýli ve strouze, dokud nebylo ve městě bezpečno a vrátili se zpět. A Židova strouha dostala jméno podle odvážného Žida z králova vojska, který včas varoval své soukmenovce.⁵⁵

Druhá verze o původu jména vypráví o Židech z Týna nad Vltavou, kteří byli týnskými obyvateli obviněni z morové epidemie a byli vyhnáni z města. Židé došli až

---

⁵³ Srov. KUČEROVÁ, J. Týn nad Vltavou: oficiální stránky města: *Koloděje nad Lužnicí*. [online]. 2007 [cit. 2014-02-05].

⁵⁴ Srov. ŠMÍD, Z. *Lužnice: Putování řekou*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2008. ISBN 978-80-7185-933-8.

⁵⁵ Tamtéž.

do strouhy, které vedla kolem řeky Lužnice, kde se ukrývali až do doby, než mor upadl a poté se vrátili zpět.⁵⁶

Třetí verze je poněkud odlišná. Podle této pověsti se nejedná o Židovu strouhu, nýbrž Žitovu strouhu. Žito byl šašek a kouzelník krále Václava IV. Podle této pověsti, byl Žito krásný, ale byl to drzý záletník. Nejen svými kouzly, ale i šarmem dokázal okouzlit ženy. Do oka mu padla samotná králova manželka. To si však krále nenechal líbit a vyhnal Žita z Prahy. Tak se dostal do Bechyně, kde opět začal motat ženám hlavu, dokud mu nepodlehla žena hradního pána Šternberka, která si ho hýčkala a rozmazlovala a dopřávala mu vše, co bylo více než potřebné. Žito si velice na takový život zvykl, procházel se po Bechyni jako pán a nikoho ani nenapadlo, že je to kouzelník, kterého král nechal vyhodit. Procházel se po okolí, až došel k jednomu mlýnu nedaleko obce, kde mu do oka padla mlynářova dcera. Začal tedy dívku svádět a pomocí kouzel se ji snažil omámit. Dívčino srdce však bylo zaslíbené sedlákovu chlapci z Netěchovic, proto se kouzlům a mámení ubránilo. Žito tento vztah mezi mladými lidmi nebral vážně a dívku sváděl dál a dál, až ho jednoho dne našli v potoku mrtvého. Místní obyvatelé věděli, že to udělal chlapec mlynářovi dcery, ale nikdo na něj nežaloval. Tento čin obohacovali historkou o tom, jak Žitovi vypršela smlouva s ďáblem a ten si pro něj přišel. A potok, kde našli Žita, po něm pojmenovali. Tato verze příběhu je však méně pravděpodobná, protože o Židově strouze se lze dočíst v daleko starších dokumentech.⁵⁷

---

⁵⁶ Srov. NEJEDLÝ, P. Cestomania: *Židova strouha aneb Za Židy do kaňonu nedaleko Bechyně*. [online]. [cit. 2014-02-07]. Dostupné z: <http://www.cestomila.cz/clanek/317-zidova-strouha-aneb-za-zidy-do-kanonu-nedaleko-bechyne>.

⁵⁷ Srov. KRAJÍČ, R. a kol. *Bechyně: Historické město nad Lužnicí*. 1. vyd. Bechyně: Městský úřad v Bechyni, 2000. s. ISBN 80-238-5575-1.

4 Šoa

Před příchodem samotného holocaustu, neboli častěji používaný název Židy Šoa, se většina židovských obyvatel přikláněla k reformě, aby se Židé zrovnoprávnili a splynuli s ostatními národnostmi. Vznikla nová hnutí, která toužila po tom, aby už nebyli odlišováni a měli stejné možnosti a pravidla s ostatními lidmi. Byli tak odhodláni, že by se neváhali vzdát svých zvyků a tradic. Někteří členové náboženské komunity však v této asimilaci viděli velké hrozící nebezpečí. Jedním z rabínů, který před nebezpečím varoval, byl rabín Magid z Kelmu. Nemálo Židů v holocaustu vidělo Boží trest za hříchy Židů, konkrétně za požadovanou asimilaci a nedodržování božích přikázání.⁵⁸

Pojem antisemitismus byl zaveden už v roce 1879 berlínskými novináři. Tento pojem vyjadřoval nenávist vůči tradičním náboženským formám, skrytou za pronásledování a pogromy vůči židovskému národu. Pronásledování a pogromy páchané na Židech vyvrcholili až v hromadné vyvražďování, konaných ve vyhlazovacích táborech.⁵⁹

Na to co, to je vlastně antisemitismus a co skrývá, nepodal dosud nikdo všeobecně přijímanou a uznávanou odpověď. S určitostí pouze víme, že tento pojem zahrnuje nenávist a zášť vůči židovskému národu, která vyvrcholila do tak tragické formy, jíž byl holocaust.⁶⁰

„Antisemitismus je nepřátelství nebo předpojatost vůči židům jako představitelům židovského náboženství judaismu, etnické skupině nebo rase. Přestože samotné slovo antisemitismus odkazuje ke všem semitským národům, je tento termín používán většinou pro označení nepřátelství vůči židům. Jde o formu xenofobie, která může mít různé formy, od osobní nenávisti až k institucionalizované násilné perzekuci. Krajním příkladem antisemitismu je otevřeně nepřátelská nacistická ideologie Adolfa Hitlera, která vedla ke genocidě evropských židů.“ (web, Wikipedie, 2014).

---

⁵⁸ Srov. TURKOVÁ, Alžběta. *Židovská teologie a holocaust*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-264-2002-2.

⁵⁹ Srov. KRYL, Miroslav. *Rasismus, antisemitismus, holocaust*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2011. ISBN 978-80-7239-262-9.

⁶⁰ Tamtéž

Před tím, než bylo rozhodnuto u osudu Židů, žijících na území Čech, bylo Židům umožněno se ze země vystěhovat. Ne však všichni této příležitosti využili. Přibližně 26 000 Židů zemi opustilo s důsledkem ztráty majetku a příbuzných. V roce 1939 bylo v Čechách 136 židovských obcí a nespočet spolků a organizací pod vedením židovského národa. S příchodem nacistů byla však tato činnost ukončena a počet židovských obcí se zmenšoval.⁶¹

Za protektorátu ztratili Židé občanská práva a své majetky a byl nařízen soupis veškerého židovského majetku. V Bechyni byl tímto soupisem pověřen místní kronikář Josef Burian. Rok 1940 přinesl nejrůznější omezení. Židům bylo zakázáno vstupovat do určitých míst nebo jim byla zakázána činnost v nejrůznějších spolcích a organizacích. Byli omezováni v nákupu potravin a byla jim vymezena jak doba nákupu, tak, tak i sortiment. V roce 1941 byla v Bechyni vybudována pracovní kolona, která měla za úkol odstranit nápisy a kresby, které byly směřovány proti Říši. Židovské děti byly vyloučeny ze škol. Nová nařízení jim též ukládala povinnost nosit žlutou Davidovu hvězdu s označením „Jude“. Všechna tato opatření měla jediný cíl, vyloučit židovské obyvatelstvo ze společnosti.⁶²

4.1 Oběti z Bechyně

„Zapomenuté tváře, zmizelí sousedé, tak můžeme mluvit o lidech, jejichž rodiny v Bechyni žili často i několik generací a dnes už na ně téměř nikdo nevzpomene. Někdo si řekne, proč vyhledávat zapomenutá jména a připomínat si je. Možná proto, že už na ně nemá ani kdo vzpomínat.“⁶³

Dne 27. listopadu roku 1942, byli všichni Židé z města Bechyně vyzváni ke shromáždění na dnešním Masarykově náměstí, odkud měli být odvezeni do Tábora a

---

⁶¹ Srov. KRYL, M. *Rasismus, antisemitismu, holocaust*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2011. ISBN 978-80-7239-262-9.

⁶² Srov. ROZKOŠNÁ, B. *Židé na Bechyňsku aneb průvodce stálou expozicí*. 1. vyd. Praha, 2013, ISBN neuvedeno.

⁶³ Srov. TRČKOVÁ, J. Bechyňský městský zpravodaj: Osudy Židů v Bechyni.[online]. 2005, roč. 97, č. 37 [cit. 2014-02-23]. DOI: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cac>. Dostupné z: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://www.mestobechyne.cz/customers/bechyne/ftp/www/mesto/bmz/200504.pdf>

následně vlakem do Terezínského židovského ghetta. Byli vystěhováni ze svých domovů pouze s nejn nutnějšími potřebami. S jedinou myšlenkou „Kam nás odvezou, co s námi udělají?“ čekali na to, co s nimi bude. V Terezíně jejich stopy končí, neboť byli dál přesunuti do jiných táborů, kde povětšinou skončili v plynových komorách. Navždy opustili své domovy a nikdy se nevrátili zpět.⁶⁴

Účelem koncentračních táborů bylo vyvražďování Židů v celé Evropě. Bylo jich vybudováno několik, především v oblasti Polska: Osvětim, Lublin, Birkenau a jiné. Tyto tábory byly pojmenovány německy: Auschwitz. Na výstavbu těchto táborů byli povoláni právě Židé. Stavěli si své vlastní hroby. Poté začali do táborů přijíždět první transporty, nejdříve Poláci a poté Židé z Protektorátu Čechy a Morava. V koncentračních táborech nebyli pouze Židé, i když tvořili převážnou většinu, ale byli zde i váleční zajatci z Polska a jiných zemí Evropy.⁶⁵

Vyhlazování Židů se provádělo v plynových komorách, které byly uzpůsobeny jako koupelny. Před vstupem dovnitř jim byla zabavena zavazadla. Lékaři je rozdělávali na praceschopné a praceneschopné. Ti, kteří byli uznáni, že schopné byli využiti k práci v táborech a měli alespoň mizivou šanci na přežití. Ti, kteří byli uznáni za praceschopné, byli nuceni podrobovat se každodenní těžké práci v drsných podmínkách, pod vedením nacistických vojáků. Tato každodenní dřina je však dříve, nebo později natolik oslábila, že je označili jako praceneschopné a následně je „zlikvidovali“ a jejich místo nahradili jiní. Podle statistik, které se snažili vytvořit historikové, zemřelo v koncentračních táborech přibližně 80 000 Židů z území Čech.⁶⁶

---

⁶⁴ Srov. BURIAN, Josef. *Kronika Bechyně*. Bechyně, 1948. Nепublikovaný rukopis. ISBN nevedeno.

⁶⁵ Srov. KRYL, M. *Rasismus, antisemitismus, holocaust*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2011. ISBN 978-80-87317-14-3.

⁶⁶ Tamtéž.

4.2 Vzpomínka kronikáře Josefa Buriana:

Ti, kteří se z koncentračních táborů nevrátili, byli: „František Lampl, papírenský úředník, majitel domu čp. 103, svobodný, narozený v Bechyni 6. 6. 1903. Byl umučen v Osvětimi. Rudolf Anšerlík, obchodní cestující, svobodný, narozen v Bechyni 3. 7. 1879, obchodoval v cizině, do Čech se vrátil až na stáří. Rudolf Popr, velkoobchodník, vdovec, velmi zámožný a moderní Žid, narozen 21. 3. 1882 v Dolním Bukovsku. Ota Popper, bratr Rudolfa, obchodoval v koloniálním zboží a v železu, narozen 27. 3. 1887 v Dolním Bukovsku, zemřel v Osvětimi. Amálie Popperová, manželka Oty, narozena v Horažďovicích 18. 2. 1902, zemřela ve stejný den s manželem v Osvětimi. Ivo Popper, syn Amálie a Oty, narozen v Bechyni 2. 4. 1937, zemřel současně s rodiči. Eduard Popper, bratr Rudolfa a Oty, obchodník střížním zbožím, narozen v Dolním Bukovsku 1893, zemřel v Osvětimi. Vilma Popperová, rozená Parýzková, manželka Eduarda, narodila se v Bechyni 1896. Helena Popperová, dcera Vilmy a Eduarda, narozena v Bechyni 1926, zemřela 1943. Yda Fisherová, sestra bratrů Popperů, obchodnice s látkami, vdova, narozena v Dolním Bukovsku 1897, zemřela v Osvětimi. Jiří Fisher, učeň, syn Ydy, narozen v Praze 1926, kde a kdy zemřel, není známo. Karel Zenker, obchodní střížním zbožím, ženatý, narozen v Oldřichově 1905, zemřel v Osvětimi. Eleonora Zenkerová, manželka Karla, narozena v Rakovníku 1908, zemřela v Osvětimi. Jiří Zenker, školák, syn Eleonory a Karla, narozen v Bechyni 1934. Není známo, kde zemřel. Alfréd Eisler, Obchodník s koloniálním zbožím a zemskými plodinami, narozen v Dolních Hořicích, do Bechyně se přiznal. Byl to dobrosrdečný a a hovorný člověk, řádný a pilný člen místního hasičského sboru. Josef Rajman, podomní obchodník s peřím, kovy atd. narozen v Hostouni u Kladna, zemřel neznámo kdy v Osvětimi. Kamila Rajmanová, manželka Josefa, narozena v Prudicích 1896, zemřela v Osvětimi. Kamila přijala methodistickou víru, takže v podstatě nebyla židovskou. Oskar Rajman, absolvent zdejší střední školy keramické, syn Kamily a Josefa, narozen v Bechyni 1922, zemřel v Osvětimi. Karel Rajman, dělník, bratr Oskara, narozen v Bechyni 1923, zemřel v Osvětimi. Adolf Parýsek, obchodník se smíšeným zbožím a obilím, vdovec, narozen v Kolodějích nad Lužnicí 1862, byl oblíben u svých zákazníků. Ota Parýsek, syn Adolfa, narozen 1943, zemřel v Osvětimi. Růžena Parýsková, manželka Oty, narozena v Pradubicích 1902, zemřela současně s manželem. Blanka Parýsková, dcera Růženy a

Oty, narozena v Bechyni 1932, zemřela v Osvětimi. Jindřich Spitz, obchodník se smíšeným zbožím a obilí, byl u obyvatelstva velmi málo oblíbený pro svou zálibu v němčení, narozen ve Čkyni 1866, jediný přežil. Evžen Spitz, syn Jindřicha, bankovní úředník, narozen v Bechyni 1898, ženatý, před válkou byl zaměstnán v bance v Jihlavě, vrátil se do Zářečí, odkud byl odvezen i s celou jeho rodinou do Osvětimi, kde byl popraven. Terezie Spitzová, manželka Evžena, narozena v Jihlavě 1900, zemřela současně s manželem a dětmi v Osvětimi. Alice Spitzová, studentka, dcera Evžena a Terezie, narozená v Jihlavě 1927, zemřela v Osvětimi. Jiří Spitz, student, syn Evžena a Terezie, narozen v Jihlavě 1925, zemřel v Osvětimi. Alfréd Jedlinský, zeť Jindřicha Spitze, dělník, narozen v Táboře 1902, velmi si chválil Adolfa Hitlera a jeho činy, podle něj bylo obsazení Čech a Moravy to nejlepší, co mohl udělat, zemřel v Osvětimi. Zdeňka Jedlinská, manželka Alfréda, narozena v Bechyni 1901, zemřela v Osvětimi. Ladislav Jedlinský, školák, syn Zdeňky a Alfréda, narozen v Bechyni 1932, zemřel v Osvětimi. Jiří Jedlinský, školák, syn Zdeňky a Alfréda, narozen v Bechyni 1934, zemřel v Osvětimi. Bedřich Lenz, vetešník, ženatý, narozen v Jihlavě 1894, zemřel v Osvětimi. Věra Lenzová, manželka Bedřicha, narozena v Krásné Hoře 1881, zahynula v Osvětimi. Ludvík Hezký, sklenář, rodina Heských patřila k nejchudší rodině v Bechyni, zemřel v Osvětimi. Emílie Hezká, manželka Ludvíka, pracovala jako služka u bohatších Židů, narozena v Bechyni 1875, zemřela v Osvětimi. Zdeňka Hezká, obecní chudá, bydlela v chudobinci na Větrné, narozena ve Vodňanech 1872, zemřela v Osvětimi. Arnošt Herlinger, kožešnický dělník, narozen ve Vídni 1913, bydlel v Bechyni u svého tchána, měl v úmyslu vystěhovat se do Austrálie, bohužel zmeškal termín odjezdu a uvízl v Bechyni, odkud byl odvezen do Osvětimi. Alžběta Herlingová, manželka Arnošta, dámská krejčová, narozena ve Vídni 1916, byla vychována matkou Pavlou Hlínovou, byla umučena v Ravensbrucku. Marta Eislerová, vdaná, manželka Alfréda Eislera, narozena v Bechyni 1894, zemřela v Osvětimi. Hana Eislerová, dcera Marty a Alfréda, narozená v Bechyni 1920, zemřela s rodiči v Osvětimi.⁶⁷

---

⁶⁷ Srov. BURIAN, Josef. *Kronika Bechyně: Kapitola o Židech*. Bechyně, 1948. Nepublikovaný rukopis. ISBN neuvedeno.

4.3 Židé, kteří se zachránili

Z Bechyně bylo vystěhováno 41 Židů, z nichž se domů vrátil pouze jeden jediný, 80 -ti letý Jindřich Spitz. Ruský židovský lékař, který bydlel v Bechyni, vytušil blížíci se nebezpečí a tajně utekl z města ještě před příchodem Němců. U sebe měl 40 000 Kč, které mu v Polsku odebrány při zadržení. Podle řeči místních obyvatel se dostal až do Argentiny, kde zanedlouho zemřel. Židu Robertu Kohnovi se podařilo uprchnout do Palestiny. O jeho existenci přišel bechyňskému úřadu dopis, v němž stálo, že se stal státním příslušníkem Izraele.⁶⁸

4.4 Pozůstalí

Některé rodiny Židů, kteří byli odvedeni Němci, požadovali majetek, který zdědili po svých příbuzných, kteří zemřeli v koncentračních táborech. Rudolf Gotlieb žádal o dům po své sestře Martě Eislerové. Marie Hofmanová požadovala dům po rodině Rajmanových. Majetek nevyžadovali pouze Židé na území dnešních Čech, ale ti, kteří se zdržují v Palestině nebo Americe.⁶⁹

4.5 Konec Bechyňských Židů

„Terezín nebyl pro většinu z těch, kteří museli 12. listopadu 1942 opustit Bechyni, konečnou stanicí. Na cestu z Terezína do Osvětimi se rodiny Otty Poppera a Alfréda Eislera vydaly 20.1.1943 transportem s označením Cq do Osvětimi Birkenau. Dva transporty vypravené z Terezína 6. září 1943 vybočovaly ze zaběhnutého schématu: transporty byly nezvykle veliké, celkem 5007 osob v jediný den, po příjezdu do Osvětimi neproběhla obvyklá selekce, vězni byli umístěni v pobočce osvětimského komplexu Birkenau. Tábor byl označován jako „terezínský rodinný tábor“, muži, ženy, děti byli sice ubytováni odděleně, ale mohli se navzájem stýkat na společném prostoru. Vězni nebyli využíváni k otrocké práci. Úmyslem nacistů bylo propagandistické využití „rodinného tábora“ pro uklidnění světového veřejného mínění. Transporty 6. září 1943 odvezly do Birkenau také rodiny Otty Poppera a Alfréda Eislera. Ovšem veškeré naděje

---

⁶⁸ Srov. BURIAN, J. *Kronika Bechyně: Kapitola o Židech*. Bechyně, 1948. Nепublikovaný rukopis. ISBN neúvedeno.

⁶⁹ Srov. BURIAN, J. *Kronika Bechyně: Příbuzní umučených bechyňských Židů se hlásí o dědictví*. Bechyně, 1948. Nепublikovaný rukopis. ISBN neúvedeno.

skončily 8. března 1944, kdy byli dosud žijící vězni ze zářijových transportů nahnáni do plynových komor a bez milosti povražděni. Tento den přišlo o život 3792 vězňů, pocházejících především z území protektorátu. V Terezíně zemřeli: Bedřich Lenz (3. 12. 1942), Ludvík Heský (22. 1. 1943) a Leontina Spitzová (8. 2. 1944). V Terezíně zůstali jen manželé Spitzovi, vrátil se však jen Jindřich Spitz. Jejich strašlivou a nesmyslnou smrt v plynových komorách neměl ani kdo oplakávat, neboť byly vyvražděny i jejich rodiny.⁷⁰

4.6 Oběti Koloděje nad Lužnicí

Židovská obec Koloděje nad Lužnicí existovala až do příchodu nacistické okupace, pod jejímž vlivem náboženská obec zanikla. Občané byli deportováni do koncentračních táborů, kde tragicky zahynuly. Obec se po 2. světové válce znovu neobnovovala.⁷¹

Židé z Koloděj nad Lužnicí byli během války deportováni do Terezína na severu Čech, odkud byli dál transportováni do vyhlazovacích táborů Treblinka, Osvětim nebo jiných. Byly nalezeny důkazy o 7 Židech z Koloděj, kteří jako většina, válku nepřežili.

- ❖ Karolína Ascherová, narozena 6. 11. 1865, zemřela v Trelince.
- ❖ Schmerel Homski, narozen 25. 7. 1904, zemřel v Osvětimi.
- ❖ Karel Lauer, narozen 5. 4. 1907, zemřel v Zamošči.
- ❖ Alice Lauerová, narozena 1. 4. 1907, zemřela v Zamošči.
- ❖ Hugo Radok, narozen 27. 10. 1877, zemřel v Lublinu.
- ❖ Rudolf Vogl, narozen 21. 3. 1883, zemřel v Izbice.
- ❖ Regina Voglova, narozena 17. 9. 1884, zemřela v Izbice.⁷²

---

⁷⁰ Srov. TRČKOVÁ, J. *Bechyňský městský zpravodaj: Osudy Židů v Bechyni*. [online]. 2005, roč. 97, č. 37 [cit. 2014-02-23]. DOI: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cac>. Dostupné z: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://www.mestobechyne.cz/customers/bechyne/ftp/www/mesto/bmz/200504.pdf>.

⁷¹ Srov. ROZKOŠNÁ, B. *Židé na Bechyňsku aneb průvodce stálou expozicí*. 1. vyd. Praha, 2013, s. 64.

⁷² Srov. Holocaust.cz. *Databáze obětí* [online]. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: http://www.holocaust.cz/cz/victims#birth_date_day=--&language=cz&birth_date_month=--&birth_date_year=--&before_place=kolod%C4%9Bje&victims=1.

5 Závěr

Židovská komunita žila na území Bechyně a Koloděj nad Lužnicí přibližně od 13. století a to až do doby nacistické okupace, kdy byli Židé nekompromisně transportováni do koncentračních a vyhlazovacích táborů (v rámci plánů na tzv. „konečné řešení židovské otázky“). Do té doby žili v židovských ghettech podle svých náboženských tradic, zvyků a představ. Od počátku jejich osidlování našeho území, byli Židé považováni spíše za hosty nebo návštěvníky než za právoplatné obyvatele, ale postupem času byli považováni za právoplatné obyvatele. Doba 2. světové války přinesla židovské populaci velké ztráty, nejen na majetku, který jim byl ukraden, ale především děsivé ztráty na životech. Židé, nejen z území Čech, ale z celého světa, byli připraveni o životy své, životy příbuzných, dětí a celých rodin. Těm nemnoho šťastným Židům, kterým se podařilo z koncentračního vězení uprchnout, nebo utéct ze země ještě před okupací, se zpět do svých domovů nevrátili. Nezůstalo jim nic, přišli o majetek a o celou rodinu. Nebyl důvod se vracet.

Židovské obce v Bechyni a v Kolodějích po 2. světové válce přestaly existovat. Židovské památky, které nebyly během okupace zničeny, zůstaly nadále pod správou příslušných obcí. Ani komunistický režim však nebyl k Židům nijak vstřícný (s výjimkou počáteční české podpory nově vzniklého židovského státu Izrael, jež patří ve vztahu k Židům a sionismu ke světlým okamžikům českých dějin). Z ulic, kde žili Židé, zmizely stopy po původních obyvatelích. Osud Židů za 2. světové války je připomínkou toho, jak lze ovlivnit společnost ke krutým činům páchaných z rasistických a etnických důvodů na nevinných lidech. Holocaust je děsivým mementem lidstva. Miliony bezbranných obětí této největší tragédie v lidských dějinách nám nikdy nepřestanou připomínat, kam až může vyústit xenofobie a rasismus.

Každý život bez ohledu na rasu, národnost nebo náboženské vyznání má právo na život a měl by se brát ohled na jejich způsob žití a na jejich tradice. Dnes je díky novým zákonům takové nerespektování životů druhých neomluvitelné a trestné. A tak to mělo platit i v letech minulých. Čas, ale nelze vzít zpět a snad jediné, co s tím

můžeme dnes udělat, je poučit se z této tragické události a vyvarovat se podobným skutkům.

Památky, které v naší zemi po Židech zůstaly, jsou tichou vzpomínkou na nemalou skupinu lidí odlišného náboženství, než které v naší zemi známe, kteří chtěli žít v pokoji a míru po boku Čechů.

6 Seznam použitých zdrojů literatury

BURIAN: Kronika města Bechyně. Kapitola o židech.

BURIAN: Tři doby břehů Lužnice, 1922.

ROZKOŠNÁ a JAKUBEC: Židovské památky Čech: Historie a památky židovského osídlení, Brno: ERA, 2004. ISBN 80-86517-64-0.

ROZKOŠNÁ: Židé na Bechyňsku aneb průvodce stálou expozicí v bechyňské synagoze, Praha, 2013.

ŠMÍD: Lužnice putování řekou, Praha: Paseka, 2008. ISBN 978-80-7185-933-8.

KRAJÍC a kol: Bechyně: Historické město nad Lužnicí, Bechyně: Městský úřad v Bechyni, 2000. s. ISBN 80-238-5575-1.

TURKOVÁ: Židovská teologie a holocaust, Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-264-2002-2.

KRYL: Rasismus, antisemitismus, holocaust, Brno: Doplněk, 2011. ISBN 978-80-87317-14-3.

FIEDLER, J. Židovské památky v Čechách a na Moravě, Praha: Sefer, 1992. ISBN 80-900895-1-8.

Internetové odkazy:

NEJEDLÝ, P. Cestomila: Portál o cestování. Židova strouha aneb za Židy do nedalekého kaňonu. [online]. [cit. 2014-02-07]. Dostupné z: <http://www.cestomila.cz/clanek/317-zidova-strouha-aneb-za-zidy-do-kanonu-nedaleko-bechyne>.

Kulturně turistický informační server Bechyňska: Synagoga. [online]. [cit. 2014-02-07]. Dostupné z:

<http://www.bechynsko.cz/pametihodnosti/zidovska-synagoga/>.

Wikipedie: Koloděje nad Lužnicí.[online]. [cit. 2014-02-07]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Kolod%C4%9Bje_nad_Lu%C5%BEnic%C3%AD.

Geni. [online]. [cit. 2014-03-07]. Dostupné z:

<http://www.geni.com/people/Aron-Radok/6000000017546611225>.

Wikipedie: Otevřená encyklopedie. Alfréd Radok. [online]. 2013 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Alfr%C3%A9d_Radok.

Česko-slovenská filmová databáze: Alfréd Radok. [online]. 2001 - 2014 [cit. 2014-02-07]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/tvurce/3266-alfred-radok/>.

TRČKOVÁ, J.. Bechyňský městský zpravodaj: Osudy Židů v Bechyni. [online]. 2005, roč. 97, č. 37 [cit. 2014-02-23]. DOI:

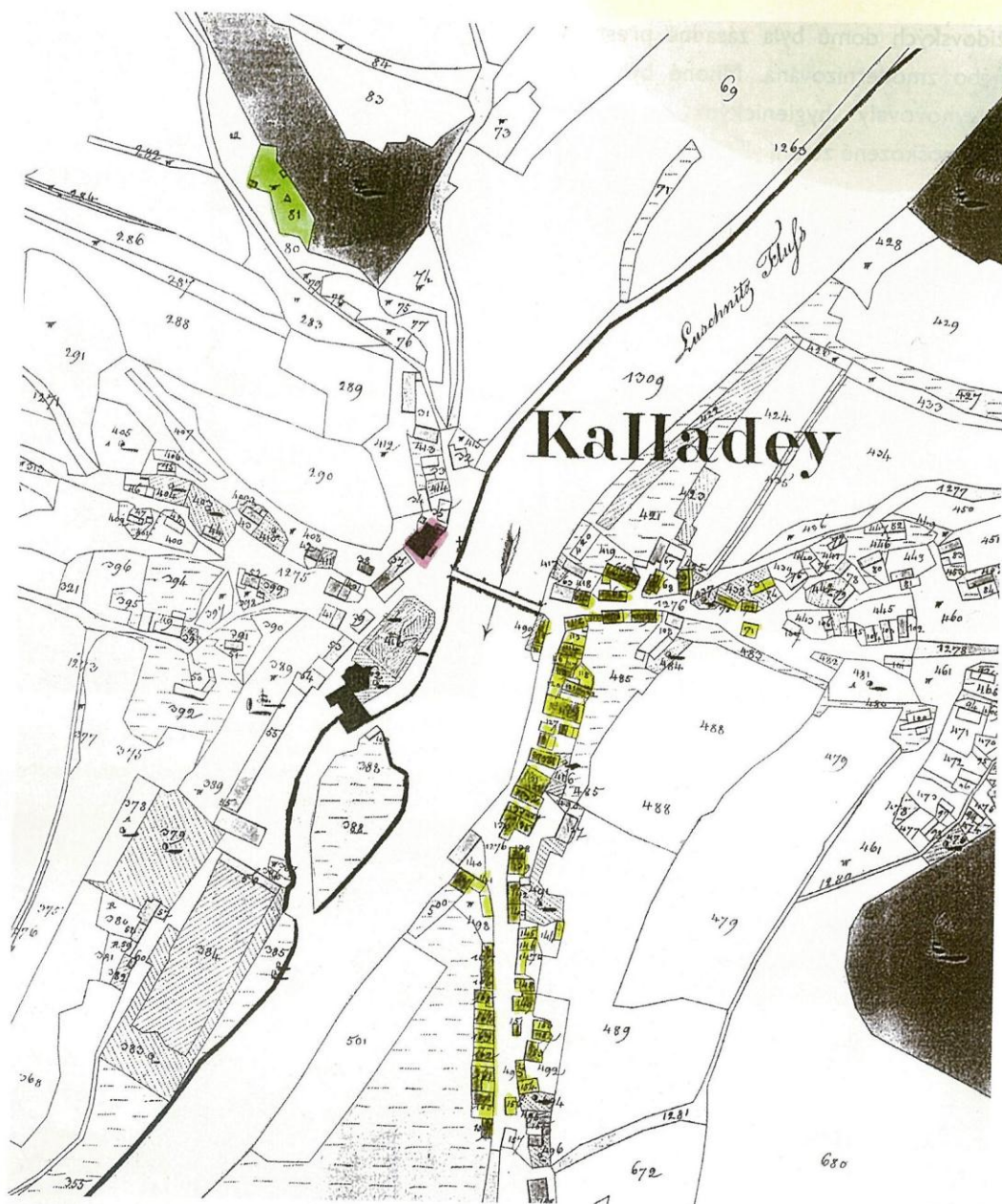
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cac>. Dostupné z:

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://www.mesto-bechyne.cz/customers/bechyne/ftp/www/mesto/bmz/200504.pdf>.

Holocaust.cz. Databáze obětí [online]. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z:

http://www.holocaust.cz/cz/victims#birth_date_day=--&language=cz&birth_date_month=--&birth_date_year=--&before_place=kolod%C4%9Bje&victims=1.

Koloděje nad Lužnicí – katastrální mapa většinové židovské obce
 Koloděje nad Lužnicí – cadastral map of major Jewish settlement

Obr. 1 Katastrální mapa původní Židovské obce v Kolodějích nad Lužnicí

Obr. 2 Židovský hřbitov v Kolodějích nad Lužnicí

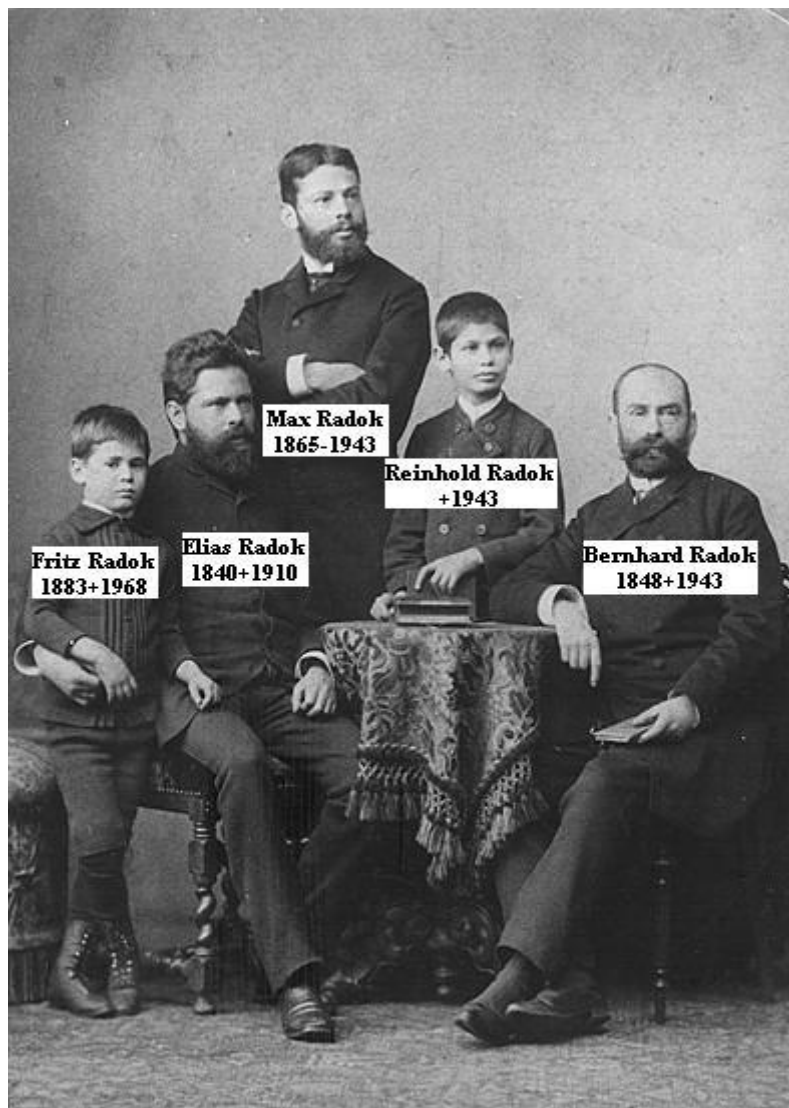
Obr. 3 Tumba rabína Jakoba Mahlera
v Kolodějích nad Lužnicí

Obr. 4 Židova strouha

Obr. 5 Bývalá synagoga v
Bechyni

Elias Radok's fiftieth birthday 1890

Obr. 6 Radokovi

Obr. 7 Alfréd Radok

Obr. 8 David Radok

Abstrakt:

VRBOVÁ, K. *Židovská náboženská obec Koloděje nad Lužnicí, České Budějovice* 2014. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra filosofie a religionistiky. Vedoucí práce PhDr. Jan Samohýl Th.D.

Klíčová slova: Koloděje nad Lužnicí, Židé, Bechyně, Šoa.

Práce se zabývá historií židovské komunity v Kolodějích nad Lužnicí a v Bechyni, od počátku osídlení až do konce první poloviny dvacátého století.

První kapitola se zabývá židovskou obcí v Kolodějích nad Lužnicí, její historií, památkami a osudy místních Židů.

Druhá kapitola se zabývá historií židovské obce v Bechyni, příběhy místních Židů, památkami a jejich osudy.

Třetí kapitola je věnována obětem Šoa a jejich osudům v době druhé světové války.

Abstract

Keywords: Koloděje nad Lužnicí, Jews, Bechyně, Shoah.

The Bachelor thesis deals with the history of Jewish community in Koloděje nad Lužnicí and in Bechyně from early settlement until the end of the first half of the twentieth century.

The first chapter deals with the Jewish community in Koloděje nad Lužnicí its history, sights, and the fate of the local Jews.

The Second chapter deals with the history of the Jewish community in Bechyně, stories of local Jews, sights and their fates.

The third chapter is dedicated to the victims of the „Shoah“ and their fates during the Second World War.